

על זה תדברו

ספר הביכורים של העיתונאי יוסי קליין מציג עלילת מתח נטולת קלישאות, הטובלת בזיכרונות אישיים ומאוד מומלצת לקריאה

היה ביטוי נוסף להפרטה תרבותית, למעבר מגיבור קולקטיבי לאיש פרטי, ממיצג של ממלכתיות לאינדיבידואל.

קליין מבצע מהלך מחוכם כשהוא ממקם את הגיבור שלו ב-1990, רגע ההשקה של תהליך כינונה של תרבות המונים החדשה, אבל שולח אותו לבוסס בבוץ העמוק של פרשת רצח מתחילת שנות ה-60, בישראל של "ימי צקלג" ו"הנה מטלות גופותינו". ההכרעה הזאת טוענת את הרומן ככוח מיוחד שמפקיע אותו מהעולם המצומצם שהוא מתאר. ניכרת בו איזו התנגשות טיטאנים בין שני ייצוגים של ישראליות. מנקודת המבט של ההווה, שבעצמו הוא כבר מרוחק למדי, קליין הבלש מפרק את מרכיבי ההווייה של ילדותו: הקרתנות החונקת, המתח בין רכלנות מעיקה לאמונה המשותפת שיש דברים שפשוט לא מדברים עליהם, המבנה ההיררכי הנוקשה של אוכלוסיית המושבה - המייסדים בראש, פליטים ותיקים מתחת, ועמוק למטה פליטים חדשים, אלה שבקושי מדברים את השפה ועדיין לכודים במין גלוי תיות אינסופית שרודפת אחריהם עוד משם. זו לא הפתעה גדולה שרוב הדמויות ברומן הן אשכנזיות: הירש, קופמן, לבקוביץ, רור-בינשטיין, ארליך, לנרא, נוימן - נשמע כמו התחלה של בדיחה ב"האח הגדול". ישראל השנייה - זו של המעבר והשכונות - לא מצליחה להבקיע בעד המציאות ההרמטית של המושבה. זה לא רומן מפתח או מואר, אבל כתיאור הרמויות - קשישים שפעם היו צעירי רים אבל בעצם לא היו צעירים מעולם - ניכרת רת הרכה אינטימיות. על אף האובססיה של קליין הבלש להפוך כל אבן, לברר מה בדיוק קרה, לקורא ולו עצמו מתברר שפתרון תעלוי מת הרצח ממלא תפקיד משני בספור. "על זה לא מדברים" הוא ניי סיון לצלול בעד החור השחור של הזיכרון, להתחבר לאיזו אמת חמקמקה שאף פעם לא ראתה אור יום. לא קל היה לגדול אן, ומכיוון שאין מפתח לשום דלת סתרים, הילדות אף פעם לא נגמרת. ♦

"על זה לא מדברים", יוסי קליין,

אחוזת בית

עיתונאי מאותגר חברתית על סף גיל העמידה מקבל מכתב פיטורים. עם שפע של זמן פנוי ועתיד מקצועי לא ברור, הוא נשאב לפתור פרשת רצח ישנה. כמה ספרים כאלה כבר קראנו בזמן האחרון? לנוכח סדרת הכישלונות האינסופית של משטרת ישראל, והצטרפותם של עשרות עיתונאים מובטלים לשוק העבודה, התמקצעות בפי תרון תעלומות פשע נראית כמו הסבה מקצועית קורצת. אבל בספרו הראשון מצליח יוסי קליין - עיתונאי ותיק ועתיד זכויות שביז השאר ערך את "קול העיר" ו"העיר" והקים את "חדשות" - להתעלות מעל רוב הקלישאות שמאפיינות את הז'אנר, ולנתב את קונבנציות החקירה הבלשית למסע פרטי אל מחוזות של ילדות וזיכרון.

הגיבור של קליין, שגם הוא נקרא קליין, מקבל הצעה לכתוב את "ספר היובל" למור שבה שבה גדל - מין כפר סכא או רעננה - שבינתיים הפכה לעיר פרכרית המתרפקת על עבר כפרי ארצישראלי שרובו מרומיין. הפרויקט החדש מחזיר אותו אל הרצח הנורא של ילדותו: בקיץ 1962 נמצאה גופתה של גנייה הירש, אישה מושכת, עליזה ומלאת חיים, בתוך שלולית דם כמיטה שחלקה עם בעלה. הבעל, מרדכי הירש, ניצול שואה עגום וכעסן, נפצע באורח קל מכדורי המתנקש. החדש המיידי נפל על סלומון קרפמן, שחקן כדורגל בקבוצה המקומית ופליט המרד ההונגרי של 1956, שהתגורר בביתן אובסס בחצר הבית של השכנים ונעלם מיד אחרי האירוע. הדעה הרווחת הייתה שהרצח קשור איכשהו ליחסי אהבה שהתקיימו בין קופמן לגנייה.

בספרו "הבלש כגיבור תרבות" (הוצאת אוניברסיטה משודרת), מציין דוד גורביץ את הרגע שבו פרץ הרומן הבלשי לספרות שנכתבת בישראל: זה קרה כאמצע-סוף שנות ה-80, מעט לפני הקמת הטלוויזיה המסחרית, וכמוהו הוא לוויין תרבותי של התעצמות הקפיטליזם הצרכני בתורה הישראלי. המרחב המקומי - שהיה עד אז "עני בסודות ובמסתורין" - החל לשמש זירה לכל מיני מעשי נוכלות ואלימות של נבלים רעים, לתעלומות שרדרשות פתרון. לפי גורביץ, הספרות העברית החלה לייבא מרחבים ספרותיים ותרבותיים מהעולם הגדול, תוך שהיא טוענת אותם בערכים ובמראי המדק של הישראליות החדשה. הבלש החוקר

על המדף

"חלומותיהם החדשים", חיים באר, עם עובד

במרכז ספרו החדש של חיים באר נמצא איש מוסר שפורש מהארגון אחרי שנים ארוכות של פעילות חשאית, ומחליט לכתוב רומן על ימי החרדה של אל-עלמיין וסכנת הפלישה הנאצית לארץ ישראל. הוא עושה זאת בעזרתה של סופרת ישראלית ותיקה.

"האמת על הזמנים המשונים האלה", אדם פולדס

תרגום: דנה אלעזר-הלוי, אחוזת בית

הרומן הראשון של פולדס, מכוכבי הספרות הבריטית החדשה, מספר על חברות יוצאת דופן שנקמת בין הווארד, גבר סקוטי שמן מאוד, בורד ומוזר, לבין ילד גאון, בעל זיכרון פנומנלי - בנם של זוג עשירים כלונדון שהווארד עובר להתגורר בביתם.

"הערוך הקיים מיילל בחשכה", יחזקאל נפשי, הוצאת עמדה

ספר שירים חדש לנפשי, שכתבתו מתאפיינת בשפה פיוטית ייחודית ומתארת מסע רוחני מתמשך בחיפוש אחר האלוהים.

